

Νίκος Φίλος

Νεοελληνική Γλώσσα

Μεθοδολογία
για μια σωστή περίληψη

Θέση υπογραφής δικαιούχων δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας, εφόσον η υπογραφή προβλέπεται από τη σύμβαση.

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις της ελληνικής νομοθεσίας (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής άδειας του εκδότη κατά οποιονδήποτε τρόπο ή μέσο (ηλεκτρονικό, μηχανικό ή άλλο) αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

Εκδόσεις Πατάκη – Εκπαίδευση

Νίκος Φίλος, *Νεοελληνική Γλώσσα - Μεθοδολογία για μια σωστή περίληψη βήμα προς βήμα*

Διορθώσεις: Χρύσα Φραγκιαδάκη

Υπεύθυνος έκδοσης: Βαγγέλης Μπακλαβάς

Σελιδοποίηση: Κατερίνα Σταματοπούλου

Σχεδιασμός εξωφύλλου: Βασιλική Καρμίρη

Φιλμ-μοντάζ: Γιώργος Κεραμάς

Copyright © Σ. Πατάκης Α.Ε.Ε.Δ.Ε. (Εκδόσεις Πατάκη) και Νίκος Φίλος, Αθήνα, 2014

Πρώτη έκδοση από τις Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα, Δεκέμβριος 2014

ΚΕΤ 9348 - ΚΕΠ 847/14

ISBN 978-960-16-5919-0

**ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΤΑΚΗ**

ΠΑΝΑΓΗ ΤΣΑΛΔΑΡΗ 38 (ΠΡΩΗΝ ΠΕΙΡΑΙΩΣ), 104 37 ΑΘΗΝΑ,

ΤΗΛ.: 210.36.50.000, 801.100.2665 - ΦΑΞ: 210.36.50.069

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: ΕΜΜ. ΜΠΕΝΑΚΗ 16, 106 78 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ.: 210.38.31.078

ΥΠΟΚ/ΜΑ: ΚΟΥΡΥΤΣΑΣ (ΤΕΡΜΑ ΠΟΝΤΟΥ – ΠΕΡΙΟΧΗ Β' ΚΤΕΟ), 570 09 ΚΑΛΟΧΩΡΙ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ, ΤΗΛ.: 2310.70.63.54, 2310.70.67.15 - ΦΑΞ: 2310.70.63.55

Web site: <http://www.patakis.gr> • e-mail: info@patakis.gr, sales@patakis.gr

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος του συγγραφέα	5
ΤΑ ΒΗΜΑΤΑ ΓΙΑ ΜΙΑ ΣΩΣΤΗ ΠΕΡΙΛΗΨΗ	7
Βήμα 1ο: Η προσεκτική ανάγνωση της εκφώνησης	9
Βήμα 2ο: Η παρατήρηση και επισήμανση των περικειμενικών στοιχείων	13
Βήμα 3ο: Η πρώτη ανάγνωση του κειμένου	16
Βήμα 4ο: Η υπογράμμιση των κυριότερων σημείων των παραγράφων	19
Βήμα 5ο: Η πύκνωση του κειμένου	26
Βήμα 6ο: Το γράνιμο της περίληψης	34
ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ Γ΄ ΛΥΚΕΙΟΥ	57
Πανελλαδικές Εξετάσεις Γ΄ Λυκείου, 2000	59
Πανελλαδικές Εξετάσεις Γ΄ Λυκείου, 2001	61
Πανελλαδικές Εξετάσεις Γ΄ Λυκείου, 2002	63
Πανελλαδικές Εξετάσεις Γ΄ Λυκείου, 2003	66
Πανελλαδικές Εξετάσεις Γ΄ Λυκείου, 2004	68
Πανελλαδικές Εξετάσεις Γ΄ Λυκείου, 2005	70
Πανελλαδικές Εξετάσεις Γ΄ Λυκείου, 2006	72
Πανελλαδικές Εξετάσεις Γ΄ Λυκείου, 2007	74
Πανελλαδικές Εξετάσεις Γ΄ Λυκείου, 2008	77
Πανελλαδικές Εξετάσεις Γ΄ Λυκείου, 2009	79
Πανελλαδικές Εξετάσεις Γ΄ Λυκείου, 2010	81
Πανελλαδικές Εξετάσεις Γ΄ Λυκείου, 2011	83
Πανελλαδικές Εξετάσεις Γ΄ Λυκείου, 2012	85
Πανελλαδικές Εξετάσεις Γ΄ Λυκείου, 2013	87
Πανελλαδικές Εξετάσεις Γ΄ Λυκείου, 2014	90
Οδηγίες για την αξιολόγηση της περίληψης	93

ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ

Το βιβλίο *Μεθοδολογία για μια σωστή περίληψη βήμα προς βήμα* αποτελεί καρπό πολυετούς ενασχόλησης με τη διδασκαλία του μαθήματος της Νεοελληνικής Γλώσσας.

Επειδή, λοιπόν, δε δημιουργήθηκε *in vitro* (στον σωλήνα) αλλά στην άμεση και εκ του φυσικού διαδικασία του μαθήματος της σχολικής πράξης και τάξης, θέλω να πιστεύω ότι απαντά σε ουσιαστικά και καίρια ερωτήματα σχετικά με την παραγωγή της περίληψης.

Οφείλω θερμές και ευγνώμονες ευχαριστίες σε όλους εκείνους που συνέβαλαν στον σχηματισμό των ιδεών που περιέχονται στο βιβλίο αυτό – περιλαμβανομένων και των μαθητών μου.

Ωστόσο, αισθάνομαι έντονα την ανάγκη να μνημονεύσω και να ευχαριστήσω για τη συμβολή του τον φίλο και συνάδελφο Βαγγέλη Μπακλαβά. Χωρίς αυτόν, το βιβλίο αυτό δε θα υπήρχε.

Ο συγγραφέας

Τα βήματα για μια σωστή περίληψη

1ο βήμα: Η προσεκτική ανάγνωση της εκφώνησης

Διαβάζουμε προσεκτικά την εκφώνηση της άσκησης, ώστε να εντοπίσουμε:

- α. το ζητούμενο είδος της περίληψης
- β. τον ζητούμενο αριθμό λέξεων

2ο βήμα: Η παρατήρηση και επισήμανση των περικειμενικών στοιχείων

Παρατηρούμε και επισημαίνουμε τα περικειμενικά στοιχεία του κειμένου:

- α. τον τίτλο του
- β. το είδος στο οποίο εντάσσεται (άρθρο, δοκίμιο, απόσπασμα βιβλίου κτλ.)
- γ. τον συγγραφέα του
- δ. αν το κείμενο είναι ενιαίο ή παραλείπονται σημεία του

3ο βήμα: Η πρώτη ανάγνωση του κειμένου

Κατά την πρώτη ανάγνωση του κειμένου προσπαθούμε, στο μέτρο του δυνατού, να εξακριβώσουμε:

- α. το κεντρικό θέμα του κειμένου και τις περιφερειακές του ιδέες
- β. το ύφος και τη γλώσσα του συγγραφέα (κυριολεκτική ή μεταφορική)

4ο βήμα: Η υπογράμμιση των κυριότερων σημείων των παραγράφων

Κατά τη δεύτερη ανάγνωση του κειμένου υπογραμμίζουμε:

- α. δομικά στοιχεία κάθε παραγράφου (θέμα + βασικές λεπτομέρειες)
- β. τρόπους ανάπτυξης παραγράφου
- γ. συνδετικές (ή διαρθρωτικές) λέξεις

5ο βήμα: Η πύκνωση του κειμένου

Προχωρούμε στη συγγραφή της περίληψης, πυκνώνοντας τα υπογραμμισμένα σημεία του κειμένου:

- α.** τις υπώνυμες έννοιες με αντίστοιχες υπερώνυμες
- β.** τις αρνητικές εκφράσεις με ισοδύναμες καταφατικές
- γ.** τις περιφράσεις με ισοδύναμους μονολεκτικούς τύπους
- δ.** τους εμπρόθετους προσδιορισμούς και τις δευτερεύουσες προτάσεις με ισοδύναμες συνοπτικές εκφράσεις
- ε.** τα ερωτήματα με ισοδύναμες προτάσεις κρίσεως

6ο βήμα: Το γράψιμο της περίληψης

- α.** αρχικά γράφουμε την περίληψη στο πρόχειρο
- β.** διαφοροποιούμε τον τρόπο γραφής ανάλογα με το είδος της περίληψης που ζητείται (απλή περίληψη ή περίληψη με επικοινωνιακό πλαίσιο)
- γ.** επιλέγουμε αν η περίληψή μας θα είναι κειμενοκεντρική ή συγγραφοκεντρική
- δ.** προσδίδουμε στον λόγο μας ύφος σοβαρό και επίσημο, με κυριολεκτική χρήση της γλώσσας, γ' πρόσωπο του λόγου, κατάλληλο λεξιλόγιο
- ε.** διαμορφώνουμε τη δομή της περίληψης με τρόπο ώστε να έχει συνοχή, συνεκτικότητα και αναφορές στο κείμενο ή στον συγγραφέα

Κατά την πρώτη ανάγνωση της εκφώνησης επισημαίνουμε φράσεις κλειδιά που θα μας κατευθύνουν στις ορθές επιλογές. Ειδικότερα, επισημαίνουμε:

1.1. αν ζητείται **περίληψη με επικοινωνιακό πλαίσιο** ή **απλή περίληψη**

1.2. ποιος είναι ο **ζητούμενος αριθμός λέξεων** της περίληψης

1.1. Περίληψη με επικοινωνιακό πλαίσιο και απλή περίληψη

Με βάση τα στοιχεία αυτά διαπιστώνουμε αν η περίληψη που ζητείται είναι **απλή** ή απαιτείται **επικοινωνιακό πλαίσιο**.

1.1.α. Περίληψη με επικοινωνιακό πλαίσιο

Η περίληψη που ζητείται δεν είναι απλή αλλά με επικοινωνιακό πλαίσιο, όταν απευθύνεται σε κάποιον δέκτη. Ανάλογα με τον δέκτη, λοιπόν, καθορίζεται το επικοινωνιακό πλαίσιο. Με βάση το επικοινωνιακό πλαίσιο, διαφοροποιούνται μόνο η **προσφώνηση** και η **αποφώνηση** της περίληψής μας. Σε κάθε περίπτωση, δε διαφοροποιείται το ύφος του λόγου, το οποίο πάντα πρέπει να είναι **επίσημο**, ούτε το πρόσωπο του λόγου, το οποίο πάντα πρέπει να είναι **γ'** (όχι **α'** ή **β'**).

1ο παράδειγμα: Θέμα Γ' Λυκείου 2001, σελ. 61

«Για την προετοιμασία μιας ομαδικής εργασίας στο μάθημα της Νεοελληνικής Γλώσσας, διάβασες το παραπάνω κείμενο. Να γράψεις μια περίληψη του κειμένου αυτού, με την οποία θα ενημερώσεις τα άλλα μέλη της ομάδας σου για το περιεχόμενό του (80-100 λέξεις)».

ΣΧΟΛΙΟ: Η φράση με την οποία δηλώνεται ο επικοινωνιακός χαρακτήρας της περίληψης που ζητείται είναι «με την οποία θα ενημερώσεις τα άλλα μέλη της ομάδας σου». Επομένως, για να φανεί το επικοινωνιακό πλαίσιο, προσθέτουμε **προσφώνηση** και **αποφώνηση** με τις οποίες απευθυνόμαστε στους συμμαθητές μας.

Περίληψη

Συμμαθήτριες, συμμαθητές,

Ο συγγραφέας επισημαίνει τα καθήκοντα του σύγχρονου διανοούμενου. Προσδιορίζει τον διανοούμενο ως έναν καλλιεργημένο άνθρωπο που υποβάλλει σε κριτικό έλεγχο τον εαυτό του και τους άλλους μέσω της εξέγερσης και της αμφισβήτησης. Η συμπεριφορά του αυτή απαιτεί αποστασιοποίηση, που συνεπάγεται απόρριψη της παθητικότητας, όχι όμως και της πραγματικότητας, με την οποία αναμετράται. Συγκρίνοντας τον διανοούμενο άνθρωπο με τον Σωκράτη, ο κειμενογράφος διαπιστώνει ότι για τον πνευματικό άνθρωπο απαιτείται ευσυνείδητη περίσκεψη σχετικά με το περιβάλλον αλλά και τον ίδιο. Έτσι, αποφεύγει την ασάφεια, υπερβαίνει το εφήμερο, αξιοποιώντας τη μνήμη και τον προγραμματισμό, ενώ επικεντρώνεται στο παρόν.

Σας ευχαριστώ

2ο παράδειγμα: Θέμα Γ΄ Λυκείου 2002, σελ. 63

«Για τις ανάγκες μιας συζήτησης που πρόκειται να γίνει στην τάξη σας με θέμα την εξέλιξη της Γενετικής, μελετήσατε το παραπάνω κείμενο. Να γράψετε μια περίληψη του κειμένου αυτού με την οποία θα ενημερώσετε τους συμμαθητές σας για το περιεχόμενό του (100-120 λέξεις)».

Περίληψη

Συμμαθήτριες, συμμαθητές,

Ο συγγραφέας επισημαίνει τις θεαματικές αλλαγές που επέφερε στη ζωή του δυτικού ανθρώπου η ανάπτυξη των βιοϊατρικών επιστημών. Αντιμετωπίζονται, πλέον, προβλήματα στειρότητας, ανίατες ασθένειες, ανεπάρκειας οργάνων ή υποσιτισμού, αλλά αναφέρονται και σοβαροί βιοηθικοί προβληματισμοί για τη δημιουργία πανομοιότυπων οργανισμών προς εκμετάλλευση και θεωριών περί «αρίας φυλής». Ο κειμενογράφος αναφέρεται στη διαχρονικότητα του προβληματισμού σχετικά με το νόημα της ζωής και του θανάτου και επισημαίνει ότι κανόνας της φύσης και της βιολογίας είναι η αδιατάρακτη ακολουθία της ζωής. Εξάλλου, η επίτευξη αθανασίας θα ανέτρεπε τη φυσική ισορροπία, γι' αυτό η επιστήμη οφείλει να αποβλέπει στην πραγμάτωση της ποιότητας ζωής. Τέλος, ο συγγραφέας διαπιστώνει ότι η προσπέλαση του νοήματος της ζωής απαιτεί υπομονή, δημιουργική γνώση, δεοντολογία αλλά και τον εποπτικό ρόλο της πολιτείας.

Σας ευχαριστώ

3ο παράδειγμα: Θέμα Γ΄ Λυκείου 2000, σελ. 59

«Το παραπάνω άρθρο δημοσιεύθηκε πρόσφατα σε εφημερίδα. Να παρουσιάσετε στην τάξη σας το περιεχόμενο του άρθρου αυτού με μια περίληψη 100-120 λέξεων».

Περίληψη

Συμμαθήτριες, συμμαθητές,

Ο συγγραφέας εξετάζει τη σημασία της διά βίου εκπαίδευσης στη σύγχρονη εποχή. Σήμερα η διά βίου εκπαίδευση επιβάλλεται λόγω της ανάγκης προστασίας των ανθρωπιστικών αξιών, της αντιμετώπισης των βιοηθικών προβληματισμών αλλά και των προβλημάτων της παγκοσμιοποίησης, που προκαλούν ανασφάλεια σε εθνικό και παγκόσμιο επίπεδο. Γι' αυτό απαιτείται ο ποιοτικός επανακαθορισμός της εκπαίδευσης με σκοπό τη διά βίου μάθηση των νέων. Σύμφωνα με την UNESCO, η διά βίου εκπαίδευση οφείλει να στοχεύει στην ανάπτυξη μαθησιακών δεξιοτήτων, όπως ο αρμονικός συνδυασμός ευρυμάθειας και εξειδίκευσης, επαγγελματικής κατάρτισης και επίλυσης ποικίλων προβλημάτων, η ομαλή συνύπαρξη και συνεργασία, η προαγωγή της ατομικότητας και της προσωπικότητας του ανθρώπου.

Σας ευχαριστώ

ΣΧΟΛΙΟ: Το 2ο και το 3ο παράδειγμα έχουν το ίδιο επικοινωνιακό πλαίσιο με το 1ο, άρα τα αντιμετωπίζουμε με παρόμοιο τρόπο.

1.1.β. Απλή περίληψη

Τις περισσότερες φορές ζητείται περίληψη χωρίς επικοινωνιακό πλαίσιο, οπότε περιοριζόμαστε στην απλή πύκνωση του κειμένου, αποδίδοντας τις σημαντικότερες πληροφορίες του.

ΠΡΟΣΟΧΗ: Ορισμένες φορές στην εκφώνηση χρησιμοποιείται η διατύπωση «**χωρίς δικά σας σχόλια**». Στην πραγματικότητα όμως η διατύπωση αυτή δε διαφοροποιεί σε κάτι την περίληψη που θα γράψουμε, αφού η περίληψη έτσι κι αλλιώς **δεν πρέπει να εμπεριέχει ποτέ προσωπικά σχόλια**.

Παράδειγμα: Θέμα Γ΄ Λυκείου 2004, σελ. 68

«Να γράψετε στο τετράδιό σας την περίληψη του κειμένου που σας δόθηκε (80-100 λέξεις)».

Περίληψη

Ο Ε. Π. Παπανούτσος οριοθετεί τον ρόλο του εκπαιδευτικού στις σημερινές συνθήκες. Αμφισβητώντας την επισήμανση ενός ξένου συγγραφέα ότι για τον δάσκαλο, ελλείπει άμιλλα, δεν απαιτείται πνευματική ανανέωση, διαπιστώνει σημαντικούς μετασχηματισμούς στα σχολεία και στους μαθητές. Έτσι, η πληθώρα των Μ.Μ.Ε., η αποδέσμευση του νέου από παραδοσιακές εξαρτήσεις, η παρρησία του, οι οικονομικοπολιτικές ανακατατάξεις καθιστούν έντονη την αμφισβήτηση και δυσχεραίνουν την αποστολή του διδάσκοντος. Γι' αυτό ο συγγραφέας προτρέπει τον εκπαιδευτικό να προσεγγίσει, να καθοδηγήσει τη νεολαία και να αγνοήσει τις αλληλοαναιρούμενες επικρίσεις των συναδέλφων του γι' αυτή. Να διαμορφώσει προσωπική γνώμη, επικοινωνία με βάση την πειθώ, τον παραδειγματισμό και την αξιοπιστία.

ΣΧΟΛΙΟ: Παρατηρούμε ότι, στην παραπάνω περίληψη, αποδίδουμε πυκνωμένες τις βασικότερες ιδέες του κειμένου χωρίς προσφώνηση ή αποφώνηση και, φυσικά, χωρίς κανένα προσωπικό σχόλιο.

1.2. Ο αριθμός των λέξεων

Ο αριθμός των λέξεων της περίληψης που θα γράψουμε είναι συνάρτηση της έκτασης του κειμένου και παρουσιάζει «άνοιγμα» 20 λέξεων μεταξύ ελάχιστου και μέγιστου ορίου. Έτσι, έχουν τεθεί ως όρια τα 70-90 (βλ. σελ. 71) ή 80-100 (βλ. σελ. 69) ή 90-110 (βλ. σελ. 78) ή 100-120 λέξεις (βλ. σελ. 60). Πρόβλημα ανακύπτει με τον υπολογισμό των λέξεων, δεδομένου ότι δεν υπάρχει ένας απόλυτα σαφής και αποδεκτός κανόνας. Πρακτικά, το μέτρο των λέξεων, όταν υπάρχει υποψία υπέρβασης, γίνεται ως εξής: οι διορθωτές μετρούν μία από τις μεσαίες σειρές και πολλαπλασιάζουν επί τον αριθμό των σειρών.

Επισημαίνουμε τα περικειμενικά στοιχεία του κειμένου:

2.1. τον τίτλο του

2.2. το είδος στο οποίο εντάσσεται (άρθρο, δοκίμιο, απόσπασμα βιβλίου κτλ.) και την πηγή από την οποία προέρχεται

2.1. Ο τίτλος

Τα κείμενα των πανελλαδικών εξετάσεων τις περισσότερες φορές είναι άπιπλα, μια και αποτελούν επιλεγμένα και, συχνά, διασκευασμένα αποσπάσματα τα οποία προέρχονται από τον τύπο είτε από κάποιο βιβλίο.

Όταν έχουν τίτλο, ο τίτλος είναι πληροφοριακός και παρέχει χρήσιμες πληροφορίες σχετικά με τον θεματικό πυρήνα του κειμένου (βλ. θέματα 2001, 2012). Οφείλουμε να εξετάζουμε προσεκτικά τον τίτλο, γιατί δεν αποκλείεται να μας αποπροσανατολίζει, δηλαδή να μας κατευθύνει σε άλλο θέμα από το βασικό του κειμένου. Για παράδειγμα, στο παρακάτω κείμενο ο τίτλος «Μ.Μ.Ε. και Δημοκρατία» μας δημιουργεί την εσφαλμένη εντύπωση ότι αφορά σε κείμενο που εξετάζει τη σχέση του δημοκρατικού πολιτεύματος με τα Μ.Μ.Ε., ενώ στην ουσία πρόκειται για κείμενο βιβλιοκριτικής, οπότε στην εισαγωγή της περίληψης έπρεπε να αναφερθεί το στοιχείο αυτό.

Μ.Μ.Ε. ΚΑΙ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Ο homo sapiens γίνεται homo videns, ο «άνθρωπος που γνωρίζει» μετατρέπεται σε «άνθρωπο που βλέπει» και η τηλεόραση γίνεται το «ρέκβιεμ της σκέψης».

Το τελευταίο βιβλίο του Ιταλού πολιτειολόγου και συνταγματολόγου Τζοβάνι Σαρτόρι είναι ένας λίβελος κατά της τηλεόρασης και συγκεκριμένα κατά της ενημέρωσης μέσω της εικόνας που αυτή προσφέρει. Η ενημέρωση του είδους αυτού, υποστηρίζει στο βιβλίο του Homo videns (ο άνθρωπος που βλέπει), διαφθείρει τη δημοκρατία, χειραγωγεί τη κοινή γνώμη, προσδιορίζει την ηγετική τάξη, δημιουργεί

τον «βίντεο-ηγέτη», αφαιρεί τη σημασία των κομμάτων και θεσμών, μειώνει το επίπεδο της κριτικής σκέψης των πολιτών. Και όταν η αλλαγή από homo sapiens σε homo videns ολοκληρωθεί, τα βιβλία και η σκέψη με ιδέες και έννοιες θα αχρηστευτούν και η κυριαρχία των εικόνων θα οδηγήσει το ανθρώπινο είδος στην πνευματική ατροφία της «ηλεκτρονικής μοναξιάς». [...] (Για το σύνολο του κειμένου βλ. σελ. 27)

Περίληψη

Ο/Η συγγραφέας αξιολογεί το βιβλίο του Τζ. Σαρτόρι Homo videns. Το βιβλίο στρέφεται κατά της τηλεοπτικής ενημέρωσης, που αλλοιώνει τους δημοκρατικούς θεσμούς, ετεροκατευθύνει την κοινή γνώμη, αποδυναμώνοντας την κριτική της ικανότητα, διαμορφώνει την ιθύνουσα ομάδα. Κατά τον κειμενογράφο, ο Σαρτόρι [...] (Ολόκληρη η περίληψη στη σελ. 27)

2.2. Το είδος και η πηγή του κειμένου

2.2.1. Τα προς εξέταση κείμενα των πανελλαδικών εξετάσεων ανήκουν σε διάφορες κατηγορίες λόγου που αντιστοιχούν στα γραμματειακά είδη που διδάσκονται οι μαθητές στις τρεις τάξεις του λυκείου:

- **άρθρα** (π.χ. θέματα 2002, 2011)
- αποσπάσματα από **επιστημονικό** βιβλίο (π.χ. θέμα 2010)
- **δοκίμια** (π.χ. θέματα 2004, 2007, 2014)
- **αυτοβιογραφικά** κείμενα (π.χ. θέμα 2005)
- **λογοτεχνικά** κείμενα (π.χ. θέμα 2009)

Σε κάθε περίπτωση, ο δημιουργός του κειμένου θα αναφέρεται απλώς ως **συγγραφέας**, ανεξάρτητα από το εάν είναι ποιητής, όπως ο Σεφέρης (π.χ. θέμα 2008) ή φιλόσοφος (π.χ. θέμα 2003) ή πεζογράφος (π.χ. θέματα 2009, 2012) ή ιατρός ή αστροφυσικός (π.χ. θέμα 2013) κτλ. ή κληρικός (π.χ. θέμα 2001) ή μέλος της Ακαδημίας κτλ. Επιπλέον, αν το κείμενο είναι **άρθρο** (από τον ημερήσιο ή περιοδικό τύπο, έντυπο ή ηλεκτρονικό), τότε, αντί να αποκαλούμε τον δημιουργό του κειμένου συγγραφέα, μπορούμε να τον αποκαλούμε **αρθρογράφο**, ή, αν είναι **δοκίμιο**, **δοκιμογράφο**.

Παράλληλα, απαιτείται να διακριθώσουμε –στο μέτρο του δυνατού– τον **βαθμό δυσκολίας του κειμένου**, λαμβάνοντας υπόψη το είδος του αλλά κυρίως το ύφος του συγγραφέα και το αν η γλώσσα είναι κυριολεκτική ή μεταφορική. Έτσι, κείμενα με δοκιμιακό χαρακτήρα, ιδιαίτερα τα στοχαστικά δοκίμια (π.χ. θέματα 2008, 2012, 2014), δεν ακολουθούν την αυστηρή οργάνωση άλλων κειμένων, αλλά κινούνται ελεύθερα στον χώρο των ιδεών. Συνάμα, χρησιμοποιούν μεταφορικό και εικονοπλαστικό λόγο, παρουσιάζοντας μεγαλύτερες δυσκολίες για τον μαθητή στο να παρακολουθήσει και

να κατανοήσει τη συλλογιστική πορεία του κειμένου. Οφείλουμε λοιπόν να μην επηρεαστούμε από τον μεταφορικό λόγο του κειμένου. Αναλυτικότερα για το θέμα αυτό βλ. σελ. 18.

2.2.2. Μετά το κείμενο, δηλώνεται η πηγή του. Αν δεν αναφέρεται ότι είναι κείμενο που αντιλήθηκε από τον τύπο, τότε συνήθως παρατίθεται ο τίτλος του βιβλίου στο οποίο περιέχεται. Στην περίπτωση αυτή δεν πρέπει να χαρακτηρίζουμε το κείμενο ως **άρθρο αλλά απλώς ως απόσπασμα ή κείμενο**. Για παράδειγμα (θέμα 2004):

Ε. Π. Παπανούτσος, «Η Παιδεία το μεγάλο μας πρόβλημα», Αθήνα 1976 (Διασκευή)

Από την παραπάνω αναφορά της πηγής διαπιστώνουμε ότι συγγραφέας είναι ο Ε. Π. Παπανούτσος και ότι το κείμενο είναι διασκευασμένο και περιέχεται στο βιβλίο με τίτλο *Η Παιδεία το μεγάλο μας πρόβλημα*, το οποίο εκδόθηκε το 1976 στην Αθήνα. Από τα στοιχεία αυτά αξιοποιούμε:

- α.** Το όνομα του συγγραφέα, εφόσον αυτός είναι ιδιαίτερα γνωστός ή σημαντικός στον χώρο των γραμμάτων, των τεχνών ή των επιστημών· η αναφορά βέβαια του ονόματος του συγγραφέα μπορεί να γίνει **μόνο μία φορά, και μάλιστα στην αρχή της περίληψης**: από εκεί πέρα θα γράφουμε «ο συγγραφέας αναφέρει/υποστηρίζει» κτλ. Αν ο συγγραφέας δεν είναι ιδιαίτερα γνωστός, τότε δε χρειάζεται να αναφερθεί καθόλου το όνομά του.
- β.** Τον τίτλο του βιβλίου από το οποίο προέρχεται το κείμενο· βέβαια, **δεν πρέπει να αναφέρουμε τον τίτλο του βιβλίου στην περίληψη**, αλλά ενδεχομένως να βοηθηθούμε από αυτόν στην επισήμανση της κεντρικής ιδέας του κειμένου.

ΣΧΟΛΙΟ: Η λέξη «Διασκευή» στο τέλος του τίτλου σημαίνει πως το κείμενο είναι ελαφρά τροποποιημένο, αλλά αυτό είναι ένα στοιχείο που δεν απαιτείται να αναφερθεί στην περίληψη.

Τα σημεία στίξης που δηλώνουν ότι παραλείπονται σημεία του κειμένου

Επειδή τα κείμενα των πανελλαδικών εξετάσεων είναι συνήθως επιλεγμένα και διασκευασμένα, ώστε να περιλαμβάνουν συγκεκριμένο αριθμό λέξεων (συνήθως 350-600 λέξεις), παραλείπονται κάποια στοιχεία τους. Η παράλειψη αυτή συνήθως δηλώνεται με τους εξής συμβολισμούς: (...) ή [...]. (βλ. θέματα Γ' Λυκείου 2002, 2005, 2006.)

Ο τρόπος με τον οποίο θα πυκνώσουμε ένα τέτοιο κείμενο δε διαφοροποιείται από τον τρόπο με τον οποίο εργαζόμαστε στις άλλες περιπτώσεις.